

Gondolatok a felnőttoktatásról

Amikor a délvidéki magyar nyelvű oktatásról szót ejtünk, vagy erről tanácskozunk, általában az iskolai nevelésre és tanításra gondolunk. Pedig a felnőtt lakosság oktatása, illetve továbbképzése számunkra épp annyira fontos, mint a délvidéki magyar iskoláztatás problémája. Nem vitás, hogy a független, az önálló magyar iskolarendszer megvalósítása a magyarként való megmaradásunknak nagyon lényeges feltétele. Ismerve azonban a XXI. század követelményeit és másfelől a délvidéki magyarság műveltségének a nem megfelelő színvonalát, egyértelművé válik, hogy a felnőtt lakosság továbbképzésének éppolyan nagy a jelentősége, mint a magyar oktatásügynek.

Szem előtt tartva ugyanis azt a sajnálatos tény, hogy az itt élő magyarság több mint 60%-nak csak nyolc általános az iskolai végzettsége, vagy még ennyi sem, a 30%-nak pedig hároméves szak- és középiskolai képesítése van, és csak alig 10%-a rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával, akkor érthetővé válik, hogy e közösség műveltségi szintje nem felel meg a XXI. század kihívásainak. Számításba véve, hogy az általános és a középiskolát végzettek sok esetben teljesen el vannak zárva a továbbképzés lehetőségeitől, és azt a tényt, hogy az olvasási szokások nálunk milyen tragikus állapotokat tükröznek, akkor elképzelhető, hogy a tudomány mai vívmányai mennyire ismeretesek a magyarságnak e rétegében. Itt mindenképp meg kell említeni a zentai Thurzó Lajos Művelődési Központnak a közelmúltban elindított tudománypromozó előadásorozatot, de ez csak egy csöpp a tengerben, amit föltétlenül ki kellene terjeszteni minden délvidéki magyarlakta településre.

A XXI. század a tudás századát jelenti. Minden tudományág nap mint nap az új ismeretek özönét tárja elénk, és aki nem tud ezzel legalább némileg lépést tartani, az ma képtelen egy jól működő, akár egyéni, akár közösségi gazdaság irányítására. Ha viszont a délvidéki magyarság nem lesz képes a könnyörtelen világpiacra gazdaságilag helytállni, sőt gyarapodni is, akkor arra se lesz képes, hogy otthont, családot és kultúrát te-

remtsen. Mindezek nélkül pedig jövőt sem tud majd építeni, ami azt jelenti, hogy az a közösség, amelynek nincsen hite, anyagi és erkölcsi biztonsága, valamint jövőképe, az menthetetlenül elvész a képzetlenebb és vitálisabb népek tengerében. Ezért az önálló magyar felnőttképzésnek éppolyan fontosságot kell tulajdonítani, mint az iskolai oktatásnak. Pontosabban az iskolai oktatás nem érhet véget bármilyen bizonyítvány vagy diploma megszerzésével. **Az ismeretterjesztést az iskola elvégzése után is biztosítani kell, amire a falusi lakosság épp annyira jogosult, mint a kulturális központokban élő városiak,** ami azt jelenti, hogy a zentai kezdeményezést bővíteni kell. A mai szerb kormánytól sajnos nem remélhető ennek a megszervezése, még kevésbé a működtetése. Ezért elsősorban a délvidéki magyar értelmiségre hárul az a feladat, hogy ezt a munkát megszervezze és működtesse. Természetesen jelentős szerepet kell vállalniuk a művelődési egyesületeknek, gazdaköröknek és más magyar civil szervezeteknek is.

Majdnem minden magyar közösség, még a legkisebb is, rendelkezik művelődési egyesülettel. A tevékenyebbek még gazdakörrel, egyházi és más civil szervezetekkel is. A művelődési egyesületek zömében mind a mai napig csak a hagyományápolás valamelyik formáját művelik. A múlt kultúráját ápolják, ami természetesen nagyon szükséges, hisz gyökerek nélkül egyetlenegy közösség sem képes jövőt építeni. De ha egy egyesület még a nevében is a „művelődési” jelzőt viseli, akkor az nem állhat csak fél lábon, csupán az elmúlt idők kultúráját ápolva, sőt, annak is csak a töredékén, mivelhogy csak a népi kultúrát műveli, hanem éppolyan feladata, sőt kötelessége a ma tudományának az ismereteit is közreadni, terjeszteni. Végső ideje, hogy a művelődési egyesületeink profilt változtassanak, és a tevékenységi programjukat kibővítsék. A kizárólagos múltba tekintés ugyanis eltávolítja az adott közösséget a ma realitásától, egyfajta nosztalgias álomvilágot teremt, amely megbénít minden jövőteremtő tevékenységet. Ezért a művelődési egyesülete-

ink a hagyomány ápolása mellett vállalják fel az általános műveltség és bizonyos tudományágazatok, mint például a mezőgazdaság, a kertészet, a biogazdaság, a természetvédelem, a számítástechnika, piacgazdaság stb. alapfokú terjesztését is. Egyes gazdakörök már most is végeznek ilyen jellegű ismeretterjesztést. Kiemelkedő tevékenységet folytat például a horgosi Termelők Klubja, de ezeknek a száma egyrészt nagyon kicsi, másrészt pedig aktivitásuk nagyon egysíkú. Kizárólag a mezőgazdaságra szorítkozik. Ezért szükséges a felnőttképzés általános megszervezése és működtetése. Természetesen a művelődési egyesületek vezetősége ennek kidolgozására képtelen, hisz néhány egyesület kivételével erre nincs is megfelelő szakembergárdája. Ezért az lenne a legelfogadhatóbb, ha a Vajdasági Magyar Tudományos Társaság vagy más értelmiségi kör vállalná a program kidolgozását, valamint az előadók biztosítását, az adott civil szervezetek pedig végeznék a közönség toborzását, és helyet biztosítanának a munkának.

Most, amikor a látszólagos hatalom- és rendszerváltással a délvidéki magyarság kiszorult minden munkalehetőségből, az állami intézményekből, valamint a háborús nyereszkesedők által privatizált vállalatokból, és számára csak az állam által kizsákmányolt földművelés maradt, esetleg valamilyen apró vállalkozás, akkor egyértelművé válik, hogy fennmaradását, megélhetési lehetőségeit és boldogulását csak a nagyobb tudás, a tájékozottság és a bővebb kapcsolatteremtési lehetőségek képesek biztosítani. A munkalehetőségtől megfosztott magyarság kizárólag csak a tudásával képes felvenni a megélhetésért folyó küzdelmet a többszörösen előnyben részesített többségi nemzettel szemben. Amennyiben az értelmiség nem lesz képes vagy nem hajlandó ezt a művelődést gyarapító munkát felvállalni, és e közösség kultúráját megfelelő szintre emelni, akkor az itt élő magyarságnak nem marad más hátra, csak a kivándorlás vagy a nemzetváltás, a beolvadás. A helyzetet még súlyosbítja, hogy képzettség nélkül számunkra nem csak az európai uniós határ, a vízumkényszer jelent majd akadályt a fölzárkózásban, hanem a képzettség hiánya

is. Európában a mai értékrendszer szerint a tudás a legnagyobb kincs, tehát egyértelmű, hogy félig analfabétaként nem lehet egy tudásértékű világba betörni. Számításba véve pedig az itt élő magyarság tudásszintjét, és azt a tendenciát, amely irányba ez a balkáni művelődéspolitiká halad, ami inkább nevezhető népbutításnak, akkor nem lehet kétséges, hogy ha meg akarunk maradni, akkor itt és most cselekednünk kell. Ismerve a mai körülményeket, sajnos sem a magyar pártoktól, sem a Magyar Nemzeti Tanácstól nem remélhetünk ilyen segítséget. Ezért ebben a nemes munkában csak a nemzetért eddig is tevékenykedő értelmiségre lehet számítani.

Természetesen azt is le kell szögezni, hogy nem csak a gazdasági okok indokolják a felnőttkori ismeretterjesztést, hanem a nemzettudat erősítése és a polgári középréteg gyarapítása is. Az a társadalom ugyanis, amely nem rendelkezik egy számottevő, kiművelt középréteggel, az nem lesz képes sem megfelelő számú értelmiséget nevelni, még kevésbé tájékozódni, ami azzal a veszéllyel jár, hogy irányt veszítve képtelen magának jövőképet formálni.

Közvetlenül a II. világháború előtt a délvidéki magyarság, a kisebbségi jogfosztottság ellenére, képes volt egy erős polgári réteget kialakítani, amelyet a háború megtizedelt. A nyolcvanas évekig ezt a hiányt némileg sikerült pótolni, de a milosevići időszakban, amikor zömmel a polgári réteg fogott vándorbotot, ismét tragikussá vált a helyzet. Azért tragikus, mert tájékozódott, kiművelt polgári réteg nélkül nincs megfelelő igény a művelődésre, lehetőség az ízlésformálásra, miközben elsorvad az anyanyelv és a nemzettudat, meglepő gyorsasággal terjed a giccs, az álkultúra. Ilyen körülmények között táptalajra lel a tömegek manipulálása, és egy agymosott nép már képtelen ellenállni minden jogfosztásnak és beolvasztási törekvésnek. Megindul a lejtőn a megszűnés felé.

Ezért a délvidéki magyar értelmiséginek kötelessége, József Attila gondolatát szabadon átfogalmazva, e nemzettörődéket nem csak középiskolás fokon tanítani.